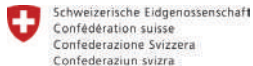

IZVEŠTAJ GRUPE ZA SOCIJALNU REVIZIJU U ORAHOVCU

PRACENI PROJEKAT

IZGRADNJA INFRASTRUKTURE ZA OSOBE SA POSEBNIM POTREBAMA
(ORAHOVAC, ZRZE, FORTESA, VELIKA KRUŠA, CELINA, MALA HOČA,
OPTERUŠA, RADOSTE, RATHOVAC, DANJANE I ČIFTLAK)

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Norwegian Embassy

IZVEŠTAJ GRUPE ZA SOCIJALNU REVIZIJU U ORAHOVCU

PRACENI PROJEKAT

IZGRADNJA INFRASTRUKTURE ZA OSOBE SA POSEBNIM POTREBAMA
(ORAHOVAC, ZRZE, FORTESA, VELIKA KRUŠA, CELINA, MALA HOĆA,
OPTERUŠA, RADOSTE, RATHOVAC, DANJANE I ČIFTLAK)

Mišljenja izražena u ovom izveštaju ne predstavljaju nužno stavove Kancelarije Evropske unije na Kosovu, vlada Švajcarske, Švedske, Norveške ili HELVETAS Sviss Intercooperation.

SADRŽAJ

7	O DEMOS-u
7	O platformi CiviKos
8	Socijalna revizija: Zašto je podržava DEMOS i koja je njena svrha ?
9	Uvod
10	Izvršni rezime
13	O socijalnoj reviziji
14	Koraci procesa socijalne revizije
14	Metodologija
14	Izbor projekata i opština
17	Proces socijalne revizije u opštini Orahovac
17	Osnivanje Grupe za socijalnu reviziju u Orahovcu
17	Redovni sastanci Grupe za socijalnu reviziju u Orahovcu
18	Posebna svrha Grupe za socijalnu reviziju u Orahovcu
18	Zahtevi za informacije/dokumente kao i pitanja upućena od strane Grupe za socijalnu reviziju u Orahovcu opštini Orahovac
20	O projektu
21	Glavni nalazi
23	Preporuke
24	Spisak sastava Grupe za socijalnu reviziju

Projekat za decentralizaciju i podršku opštinama (DEMOS) je projekat koji sufinansiraju Evropska unija, Švajcarska, Švedska i Norveška, a sprovodi HELVETAS Swiss Intercooperation-Kosovo.

DEMOS podržava sve kosovske opštine da donesu sistemske promene koje promovišu dobro upravljanje i pružanje boljih usluga koje pozitivno utiču na svakodnevni život građana.

DEMOS III ima za opšte ciljeve poboljšanje učinka opština u menadžmentu, upravljanju i uslugama, da doprinese povećanju zadovoljstva građana.

Platforma CiviKos je inicijativa organizacija civilnog društva na Kosovu, osnovana da stvori i promoviše okruženje pogodno za formalnu i strukturisanu saradnju između civilnog društva i državnih institucija na Kosovu.

Konstantno u porastu i trenutno sa oko 300 organizacija članica civilnog društva, CiviKos Platforma je posvećena produbljivanju saradnje između organizacija članica, javnih vlasti i drugih zainteresovanih strana u razvoju civilnog društva na Kosovu. Sa svojom misijom da omogući povoljno okruženje za civilno društvo na Kosovu, i članstvom u svim regionima Kosova, Platforma CiviKos nastavlja da se aktivno angažuje u podršci svojim članovima koji deluju na lokalnom nivou i promovišu demokratsko učešće na lokalnom nivou.

SOCIJALNA REVIZIJA: Zašto je podržava DEMOS i koja je njena svrha?

DEMOS podržava opštine na osnovu njihovog učinka, koristeći Grant učinka kao glavni alat. Što je bolji učinak opštine, veći je iznos granta. Učinak opštine se procenjuje kroz sistem upravljanja učinkom opštine (SUUO) Ministarstva administracije lokalne samouprave (MALS).

Razvijajući pozitivnu konkurenciju među opštinama, grant za učinak posledično promoviše pozitivne promene u ponašanju opština u cilju poboljšanja demokratskog upravljanja, finansijskog upravljanja i ljudskih resursa, transparentnosti i integriteta.

Pored granta za učinak, DEMOS pruža tehničku pomoć opštinskom osoblju koja ih osnažuje da daju bolje rezultate. Tehnička pomoć se pruža u oblastima u kojima se učinak smatra slabijim.

DEMOS takođe podržava centralnu vladu u sistemskim politikama, za povoljniji okvir za decentralizovano upravljanje.

U okviru prve komponente projekta, DEMOS III ima za cilj da otvori podatke za širi javni uvid u opštinski učinak i pokrene socijalnu reviziju radi praćenja uticaja projekata grantova za opštinski učinak (MPG) na građane.

Svrha ove intervencije je da se organizacije civilnog društva i građani uključe u sprovođenje socijalnih revizija kako bi se pratili projekti grantova opštinskog učinka (MPG) koje sprovode opštine.

Da bi ublažio rizike pouzdanosti sredstava granta za učinke, a istovremeno da bi pratio uticaj projekata na građane, DEMOS je uspostavio socijalne revizije u okviru granta za učinak opštine (u sistemu). Socijalne revizije će takođe uključiti praćenje učinka i procese planiranja projekata na opštinskom nivou. Projekat će podržati razvoj alata i metodologija za uzorkovanje, uključujući obuku za uspešno sprovođenje takvih socijalnih revizija. Gore pomenute socijalne revizije će se finansirati iz sredstava granta za opštinski učinak i razviće ih organizacije civilnog društva. Za ovo će DEMOS biti partner sa ključnim OCD-ovima.

UVOD

Ovo je zbirni izveštaj Grupe za socijalnu reviziju koju čine građani aktivisti, članovi raznih organizacija iz Orahovca, koji su se pridružili Grupi za socijalnu reviziju radi praćenja implementacije projekta izgradnje infrastrukture za osobe sa posebnim potrebama (Orahovac).

Izveštaj razrađuje metodologiju koju prati Grupa za socijalnu reviziju, radnje za prikupljanje podataka – uključujući terenske posete i razgovore sa gradonačelnikom i predstavnicima opštine, kao i razradu nalaza i preporuka.

Socijalna revizija je omogućena zahvaljujući podršci Projekta decentralizacije i podrške opštinama (DEMOS), projekta koji sufinansiraju Evropska unija, Švajcarska, Švedska i Norveška, a sprovodi HELVETAS Sviss Intercooperation-Kosovo.

Kroz ovu aktivnost, DEMOS ima za cilj da uspostavi socijalnu reviziju kao deo kulture praćenja od strane građana za kapitalne projekte koje sprovode opštine.

IZVRŠNI REZIME

U periodu novembar-decembar 2022. godine, uz podršku DEMOS projekta, CiviKos platforma je identifikovala grupu građana i predstavnike organizovanih grupa građana za praćenje implementacije i napretka kapitalne investicije u opštini Orahovac, koja ima za cilj izgraditi infrastrukturu za osobe sa posebnim potrebama u gradu i okolnim selima.

Predmetnom investicijom, u vrednosti od 71.569,00 evra

predviđeni su pripremni radovi, izgradnja kosina, postavljanje vertikalne i horizontalne signalizacije, postavljanje informativnih tabli, postavljanje trotoara, obeležavanje parkinga kao i postavljanje signalizacije i razglasa za slepe osobe u dve raskrsnice koje su regulisane semaforima.

Tokom ovog dvomesečnog perioda, 21 građanin je učestvovao u dvodnevnoj intenzivnoj obuci na pet drugih sastanaka, uključujući terenske sastanke i sastanke sa gradonačelnikom i drugim predstavnicima opštine Orahovac. Sastav Grupe za socijalnu reviziju određuje se na osnovu uticaja koji projekat opštine ima na različite grupe stanovništva, posebno na marginalizovane. Tačnije, Platforma CiviKos, kao sastavni deo ove grupe, pozvala je na učešće članove HANDIKOS ogranka u Orahovcu, koji su najbolje upoznati sa teškoćama osoba sa posebnim potrebama. Pored toga što je u ovoj socijalnoj reviziji stimulirano i učešće žena i mladih, vredno napomenuti da su u grupi bili arhitekta i pravnik, kao i predstavnici različitih relevantnih profesija koji su doprineli lakšem razumevanju zahteva i obaveza ugovora. Pošto projekat u celini ima širok obim u smislu geografije i logističkog opterećenja za građane angažovane na ovom monitoringu, fokus Grupe za socijalnu reviziju je bila realizacija projekta u gradu Orahovcu.

Opštinski projekat, ugovoren kroz otvorenu proceduru nabavke, pod nazivom **'Izgradnja infrastrukture za osobe sa posebnim potrebama (Orahovac, Zrze, Fortesa, Velika Kruša, Celina, Mala Hoča, Opteruša, Radoste, Ratkovac, Danjane i Čiftlak**, prema Grupi za socijalnu reviziju, u određenoj meri je pravilno sproveden. Međutim, Grupa za socijalnu reviziju je izrazila određene zabrinutosti, ne samo u vezi sa napretkom projekta, već i oko procesa njegovog planiranja.

Iako je ovaj projekat rezultat zahteva građana, praćenje je utvrdilo da ključna zajednica koja bi trebalo da ima koristi od ovog projekta nije konsultovana tokom faze planiranja projekta. Kao posledica izostanka javnih konsultacija tokom planiranja, posebno uskih interesnih grupa, sam projekat je imao izvesne nedostatke i nepravilnosti tehničke prirode, koje su se mogle izbeći. Jedan od glavnih nedostataka zbog nedostatka javnih konsultacija bila je pravilna identifikacija za postavljanje rampi i oznaka, doprinoseći postavljanju rampi ne samo na prelazima

i školama gde su nedostajale, već i na često posećenim prostorima, uključujući i opštinu u Orahovcu.

U vezi sa ovim tokom monitoringa, Grupa za socijalnu reviziju je identifikovala još jednu poteškoću. Kancelarija predsednika opštine je na gornjim spratovima zgrade, a kao rezultat toga, nedostatak lifta u zgradi opštine onemogućio je pristup njegovoj kancelariji osobama sa posebnim potrebama. Još jedan nedostatak koji je monitoring utvrdio jeste potpuno oštećenje kosina tokom izgradnje gradskog trga, zbog čega je na trgu bio onemogućen pristup za osobe sa posebnim potrebama. Ovi tehnički nedostaci, identifikovani tokom monitoringa, takođe su bili među glavnim uzrocima kašnjenja od 196 dana u realizaciji projekta. Jedan od ovih problema bilo je i pogrešno planiranje gabarita ograda, budući da su one planirane sa dimenzijama većim od trotoara, a u kojima je bilo potrebno intervenisati nakon početka realizacije ugovora. Dimenzioni problem je identifikovan i kod izgrađenih rampi, jer su neke od njih bile uže od standarda koji su dozvoljavali prolazak osobe u invalidskim kolicima.

Monitoring je takođe identifikovao probleme u postavljenoj signalizaciji. Zvuk zvučnika postavljenih na semaforima bio je toliko slab da ih slepe i nagluve osobe često nisu mogle čuti. Dalje, nadgledanjem je utvrđeno da vertikalni i horizontalni znakovi nisu postavljeni širom grada Orahovca da bi obavestili građane sa posebnim potrebama o stazama za osobe sa posebnim potrebama, čime je svrha staza nejasna za korisnike saobraćaja.

Posebna zabrinutost Grupe za socijalnu reviziju bila je to što opština Orahovac nije imala ugovor za održavanje ograda, kosina i znakova, koji vremenom degradiraju, rizikujući da nakon nekog vremena ove investicije budu neupotrebjlive i beskorisne za zajednicu.

Cilj Grupe za socijalnu reviziju je da opština Orahovac, pored poboljšanja pravilne komunikacije sa građanima, posebno u projektima koji direktno utiču na njihove živote, preduzme i konkretne mere kao što su: Mere za proširenje kosina koje se nalaze na prelazima za pešake koji su trenutno ispod standarda, kako bi ova investicija bila funkcionalna, koja bi omogućila prolaz osobi sa invalidskim kolicima; Pojačati zvuk zvučnika postavljenih na semaforima kako bi građani mogli da ga čuju; Za sve korisnike postaviti sve vertikalne i horizontalne znakove koji označavaju prelaze za osobe sa posebnim potrebama, čime bi se izbegle blokade od zaustavljenih automobila, opasnost od biciklista i sl. U cilju obezbeđivanja održivosti investicije, Grupa za socijalnu reviziju namerava da podstakne Opštinu da što pre obezbedi ugovor za održavanje ograda, kosina, vertikalnih i horizontalnih znakova u okviru održavanja puteva i trotoara, kao i da obezbedi da se kosine oštećene prilikom izgradnje trga restauriraju i funkcionalizuju.

Opština je pozdravila građansku posvećenost da poboljša implementaciju predmetnog projekta, u kom slučaju se obavezala da će uzeti u obzir nalaze i preporuke Grupe za socijalnu reviziju. U nastavku, Opština je objasnila Grupi da problemi sa standardima kosina, nedostatak horizontalnih, vertikalnih i bočnih

oznaka dolaze kao posledica nedostatka prostora. Što se tiče razglasa i prilaza gradskom trgu, Opština je obećala da će se odmah angažovati na njihovom rešavanju. Opština se takođe obavezala da će ubuduće uključiti održavanje kosina i obeležja u okviru javnih službi opštine, kako bi se obezbedila održivost ove investicije.

Sve uključene strane su bile zahvalne na pomoći koju je pružila Platforma CiviKos i DEMOS da produbi saradnju opštine sa građanima. Na osnovu nalaza i preporuka iz procesa socijalne revizije, Grupa za socijalnu reviziju će nastaviti da prati sprovođenje preporuka koje su proizašle iz ovog izveštaja, obaveštavajući građane o novim dešavanjima.

O SOCIJALNOJ REVIZIJI

Prema vodiču koji je pripremio DEMOS, socijalna revizija je jedan od nekoliko pristupa ka postizanju društvene odgovornosti, kroz proces konstruktivnog angažmana između građana, vlade, civilnog društva, a u nekim slučajevima i zainteresovanih strana iz privatnog sektora kako bi se procenilo ponašanje i učinak javnih zvaničnika, izabrani lideri i pružaoci usluga koji koriste javne resurse za pružanje usluga, poboljšanje dobrobiti zajednice i zaštitu ljudskih prava.

Socijalna revizija je zasnovana na osnovnim principima demokratskog i dobrog upravljanja, što znači da je proces participativan, sveobuhvatan, transparentan, sa pristupom potrebnim informacijama i da su donosioci odluka i kreatori politike odgovorni.

Socijalne revizije ne treba mešati sa formalnim i finansijskim revizijama, ali one su suštinski element sa potencijalom da dopune tradicionalne finansijske revizije kako bi pomogli javnim institucijama da uporede svoj ukupni učinak. Izveštaji socijalne revizije, a posebno rezultati dobijeni od njih, mogu se koristiti za uključivanje u godišnje planove interne revizije opština.

Socijalne revizije se ponekad sprovode kao jednokratni događaj, ali su najefikasnije kada se sprovode sistematski kao proces koji se sprovodi u redovnim intervalima. Da bi se ovo omogućilo, neophodno je izgraditi zajedničko razumevanje i uzajamno vlasništvo nad socijalnom revizijom među relevantnim zainteresovanim stranama. Kada su uspešni, procesi društvene odgovornosti dovode do poboljšanog upravljanja javnim resursima, implementacije projekata i pružanja javnih usluga i politika koje koriste ljudima, posebno marginalizovanim grupama u društvu. Ukoliko se sprovodi redovno i konstruktivno, pokazalo se da proces i njegovi rezultati jačaju međusobno poverenje između građana i državnih institucija.

Saradnja između DEMOS-a i CiviKos platforme ima za cilj stvaranje infrastrukture za socijalnu reviziju. S obzirom na to da se radi o novom obliku saradnje građana i organa vlasti, neophodna je izgradnja kapaciteta. Stoga je ova saradnja počela sa pilotiranjem socijalne revizije u četiri opštine: Peć, Kamenica, Lipljan i Orahovac. Kroz aktivnosti u ovom projektu, DEMOS i CiviKos platforma imaju za cilj da instaliraju ovu metodologiju javnim vlastima na Kosovu i civilnom društvu, kako bi se dalje razvijala kao praksa u budućnosti za različite kapitalne projekte.

KORACI PROCESA SOCIJALNE REVIZIJE

Platforma CiviKos, zasnovana na koracima metodologije socijalne revizije DEMOS-a, aktivno je radila na stvaranju infrastrukture za praćenje četiri kapitalna projekta u četiri partnerske opštine. Naime, u Peći, Kamenici, Lipljanu i Orahovcu. Metodologija i pristup su izgrađeni kroz proces i diskusiju između CiviKos platforme i DEMOS-a. Sledeći delovi će elaborirati svaki korak koji je oblikovao ovu saradnju i postavio temelje za razvoj koncepta socijalne revizije na Kosovu.

METODOLOGIJA

Izbor projekata i opština

Jedan od važnih delova procesa socijalne revizije je izbor opština i projekata koje će pratiti grupe socijalne revizije. U početku su samo opštine koje su imale koristi od granta za učinak bile podvrgnute procesu selekcije. Prvi korak je bio popis opština i projekata kako bi se stvorila čvrsta osnova za razvoj socijalne revizije.

Početni korak je predvodio DEMOS, koji je u saradnji sa CiviKos platformom i Ministarstvom administracije i lokalne samouprave (MALS), poslao svim ovim opštinama zahtev za izražavanje interesa/volje za pilot socijalnom revizijom. Opštine su u velikoj meri pozitivno odgovorile na ovaj zahtev, tako da su one opštine koje su izrazile spremnost da sarađuju na sprovođenju socijalne revizije stavljene na listu potencijalnih opština za pilot socijalnu reviziju.

Nakon završetka prve faze, DEMOS je zajedno sa CiviKos Platformom i MALS izvršio selekciju projekata na osnovu sledećih kriterijuma:

Status projekta (ukoliko je u završetku, više od 50% radova je završeno ili je u početnoj fazi);

Ciljanje i visok ili nizak uticaj projekata za marginalizovane grupe kao što su žene, mladi, stariji, osobe sa posebnim potrebama i nevećinske zajednice;

Priroda projekta i oblast uticaja sa prioritetom u oblastima obrazovanja, zdravlja i životne sredine;

Vrednost granta dodeljenog za realizaciju kapitalnog projekta.

Kao rezultat toga, projekti koji su dobili više bodova na osnovu gore navedenih kriterijuma predlažu se za socijalnu reviziju.

Odabrani projekti su:

- Uređenje parka Karagaq u opštini Peć;
- Projekat distribucije vode za sela Ogošte i Lisacka u opštini Kamenica;
- Izgradnja infrastrukture za osobe sa posebnim potrebama u opštini Orahovac (Orahovac, Zrze, Fortesa, Velika Kruša, Celina, Mala Hoča, Ofteruša, Radoste, Ratkovac, Danjane i Čiftlak); i
- Izgradnja rezervoara za vodu i sanacija vodovodne mreže u Janjevu u opštini Lipljan.

Opštine koje su odabrane za socijalnu reviziju su zvanično obaveštene i sve su izrazile spremnost da pilotiraju socijalnu reviziju za relevantne odabrane projekte.

Nakon odabira projekta, počela je sledeća i najvažnija faza projekta – uspostavljanje saradnje sa odabranim opštinama i formiranje grupa za socijalnu reviziju na terenu. Ova uključena faza je takođe bila glavni i neophodan deo za uspešnu socijalnu reviziju.

- **Pripremni sastanak sa opštinskim izvršnim vlastima:** DEMOS zajedno sa CiviKos Platformom održali su sastanke sa gradonačelnicima i predstavnicima opština Peć, Orahovac, Kamenica i Lipljan kako bi ih informisali o procesu socijalne revizije, kao i za razmenu potrebnih informacija za predmetne projekte. Ovi sastanci su, pored informisanja institucija, poslužili i kao prilika za razvoj i održavanje saradnje građana i lokalnih institucija.

- **Pažljiva selekcija grupa socijalne revizije:** Jedan od najizazovnijih koraka u ovom procesu bio je odabir grupa socijalne revizije. Platforma CiviKos je razvila ovaj korak u saradnji sa opštinama i organizacijama članicama u svakoj opštini – pošto CiviKos ima bogatu mrežu nevladinih organizacija koje deluju na lokalnom nivou širom Kosova.

Grupe socijalne revizije u četiri partnerske opštine su odabrane sa posebnom pažnjom. Kao kriterijum prilikom izbora uzeto je u obzir interesovanje građana da se pridruže grupi, kao i uticaj koji projekat ima na njihove živote. Poseban značaj je dat poverenju da su članovi zajednice iskreno uvereni da grupa za socijalnu reviziju zastupa njihove interese. Drugi veoma važan element tokom identifikacije grupe je predstavljanje marginalizovanih ili nedovoljno zastupljenih grupa, dajući vam jednak glas tokom procesa socijalne revizije. Platforma CiviKos je, pored građana koji su članovi zajednice, uključila i organizacije civilnog društva koje deluju na lokalnom nivou. Uključivanje organizacija je urađeno kako bi se iskoristila metodologija socijalne revizije koju će moći da repliciraju u budućnosti za slične projekte.

- **Obuka grupa socijalne revizije:** Pošto je socijalna revizija veoma nov koncept na Kosovu, DEMOS je preporučio da odmah nakon odabira grupa za socijalnu reviziju počne obuka za socijalnu reviziju i osnovne informacije za odabrani projekat. U ovoj fazi, DEMOS tim je pružio veliku podršku, pružajući pomoć u obuci revizorskih grupa. U ovoj fazi, svi odabrani projekti se raščlanjuju i stvara se kohezija među grupom.

- **Redovni sastanci grupa socijalne revizije:** Platforma CiviKos je omogućila redovne sastanke grupa socijalne revizije. Tokom redovnih sastanaka, grupe socijalne revizije su se sastale u oblastima u kojima rade i analizirale implementaciju projekta i takođe identifikovale specifične nalaze.

U cilju potvrđivanja nalaza, prihvatanja dodatnih informacija i otklanjanja nesporazuma ili pogrešnih tumačenja, grupe socijalne revizije su se sastale i sa predstavnicima opština u kojima je planirana implementacija socijalne revizije. Grupe za socijalnu reviziju su takođe održale sastanke na terenu kako bi izbliza sagledale realizaciju investicija koje su izvršene u vezi sa predmetnim projektima i analizirali nivo implementacije projekta. Sve ovo je urađeno u cilju evidentiranja nalaza tokom procesa monitoringa. Pored potvrđivanja nalaza, ovi sastanci su imali za cilj izgradnju duha saradnje između građana i institucija.

- **Priprema pitanja i indikatora socijalne revizije:** Grupe socijalne revizije u četiri pilot opštine sastavile su specifična pitanja za opštinu, održale sastanke sa gradonačelnicima opština i direktorima relevantnih odeljenja za projekat koji je praćen. Ova pitanja su razvijena uz doprinos građana na redovnim sastancima kroz proces koji je omogućila CiviKos platforma i uz podršku DEMOS tima.

Nakon sastanka sa opštinama i dobijanja informacija, upućeni su pisani zahtevi za davanje dodatnih informacija ili dokumentacije u vezi sa projektom po potrebi. Nakon prikupljanja relevantnih informacija i dokumenata, sastavljeni su glavni nalazi i preporuke za opštinu.

- **Potpisivanje memoranduma o saradnji sa četiri partnerske opštine:** U cilju formalizacije saradnje sa pilot opštinama, CiviKos platforma je potpisala memorandume o saradnji sa četiri partnerske opštine. Memorandum o saradnji formalizuje saradnju između CiviKos platforme i partnerskih opština. Potpisanim memorandumima, opštine su se saglasile da sastave akcioni plan 3-6 meseci nakon procesa monitoringa, kada grupa građana sastavi izveštaj o monitoringu i iznese svoje nalaze i preporuke. Ovo je da bi se osiguralo praćenje i napredak postignut u adresiranju nalaza i preporuka.

PROCES SOCIJALNE REVIZIJE U OPŠTINI ORAHOVAC

Osnivanje Grupe za socijalnu reviziju u Orahovcu

U cilju identifikacije i odabira članova Grupe za socijalnu reviziju u Orahovcu, a uzimajući u obzir jedinstvenost projekta, prvobitno su kontaktirani predstavnici udruženja HANDIKOS iz Orahovca, koji rade na promociji prava osoba sa posebnim potrebama. Tačnije, za paraplegičare i tetraplegičare. Nakon projekta koji sprovodi opština Orahovac, „Izgradnja infrastrukture za osobe sa posebnim potrebama (Orahovac, Zrze, Fortesa, Velika Kruša, Celina, Mala Hoča, Opteruša, Radoste, Ratkovac, Danjane i Čiftlak), je izgradnja infrastrukture za osobe sa posebnim potrebama, prvobitno su identifikovani članovi HANDIKOS-a u Orahovcu. Nakon prvih sastanaka sa HANDIKOS-om, identifikovani su i neki od članova grupe. Kasnije su se grupi pridružili psiholozi, sociolozi i roditelji dece sa posebnim potrebama.

Ukupno, 21 član Grupe za socijalnu reviziju je identifikovan i izabran u Orahovcu, od kojih su deset muškaraca i jedanaest žena. U ovoj grupi je takođe postignuta zadovoljavajuća rodna inkluzija, a sastav grupe uglavnom čine osobe sa posebnim potrebama ili članovi njihovih porodica.

Što se tiče profesija, članovi Grupe za socijalnu reviziju u Orahovcu su:

Odmah nakon konsolidacije Grupe za socijalnu reviziju u Orahovcu, CiviKos Platforma je organizovala dvodnevnu obuku za Grupu za socijalnu reviziju u Orahovcu 5. i 6. novembra 2022. Tokom obuke, učesnici su naučili o funkcionisanju lokalnog nivoa, proces praćenja ugovora kao aktivni građani i obavešteni o koracima procesa socijalne revizije.

Redovni sastanci Grupe za socijalnu reviziju u Orahovcu

Odmah nakon obuke i konsolidacije Grupe, članovi su započeli redovne sastanke. Grupa za socijalnu reviziju u Orahovcu održala je ukupno pet sastanaka, uključujući 2 sastanka sa predstavnicima opštine Orahovac.

Posebna svrha Grupe za socijalnu reviziju u Orahovcu

Posebna svrha Grupe za socijalnu reviziju u Orahovcu bila je da izmeri uticaj implementacije projekta 'Izgradnja infrastrukture za osobe sa posebnim potrebama (Orahovac, Zrze, Fortesa, Velika Kruša, Celina, Mala Hoča, Opteruša, Radoste, Ratkovac, Danjane i Čiftlak koji ima osobe sa posebnim potrebama. Kroz praćenje ovog ugovora grupa je videla da li je izgrađen po standardima i potrebama svih kategorija lica sa posebnim potrebama. Kroz ovu aktivnost, nalazi i preporuke imaju za cilj da adresiraju sve nedostatke identifikovane tokom sprovođenja ugovora i da ponude opštini Orahovac prostor za saradnju na sličnim projektima u budućnosti.

Pokazatelji učinka koje je pripremila grupa za socijalnu reviziju za nadgledani projekat su sledeći:

- Javne konsultacije sa grupama građana, posebno sa osobama sa posebnim potrebama.
- Realizacija radova na vreme prema ugovoru.
- Zadovoljstvo grupe socijalne revizije kvalitetom izvedenih radova.
- Postavljanje znakova, razglasa, rampi i drugih intervencija, prema ugovoru.
- Održavanje investicije nakon završetka ugovora

Zahtevi za informacije/dokumente kao i pitanja upućena od strane Grupe za socijalnu reviziju u Orahovcu opštini Orahovac

Imajući u vidu prirodu projekta, grupa za socijalnu reviziju, da bi prikupila informacije neophodne za proces, zatražila je od Opštine Orahova sledeća dokumenta i informacije:

- Pozivi i zapisnici koje opština ima za učešće građana tokom budžetskih rasprava/javnih konsultacija za projekat: „Izgradnja infrastrukture za osobe sa posebnim potrebama“ (Orahovac, Zrze, Fortesa, Velika Kruša, Celina, Mala Hoča, Opteruša, Radoste, Ratkovac, Danjane i Čiftlak) - Da obezbedi zapisnike sa javnih rasprava/konsultacija za predmetni projekat.
- Da li je projekat u potpunosti završen?
- Ako da, možemo li dobiti izveštaj o završetku i troškovima?
- Ako ne, kada se očekuje da će projekat biti završen?
- Da li je bilo potrebe za dodatnim budžetom za implementaciju projekta?
- Da li je bilo kašnjenja u implementaciji projekta i ako jeste, koji su razlozi kašnjenja?
- Da li je određivanju lokacija prethodila analiza gde treba postaviti kosine, gde

su razglasi, rezervisani parkinzi itd.?

- Ako jeste, pružite takvu analizu/studiju.
- Da li je opština redovno pratila implementaciju projekta? Da li imamo izveštaje o praćenju i ako da, da li je to obezbeđeno za Grupu ?
- Da li je predviđena izgradnja kosina i na Trgu Orahovca?
- Da li su kosine postavljene u svim školskim i drugim javnim ustanovama? Koliko?
- Iz obilazaka terena uočeno je da se kosine ne obrađuju po standardima padina? Imate li informaciju zašto nisu izgrađeni po standardima?
- Na trgu Orahovac, tokom poseta, primećeno je da ne rade razglasi za osobe sa posebnim potrebama. Imate li informacije zašto ne rade?
- Da li je urađena nabavka i postavljanje vertikalnih i horizontalnih znakova koji obaveštavaju osobe sa posebnim potrebama o putu koji mogu da pređu sa invalidskim kolicima?
- Da li je urađena nabavka i montaža metalnih ograda i da li je predviđeno njihovo održavanje pošto su neke od njih građani zatekli da su porušene?
- Da li je urađena nabavka i postavljanje 4 informativne table – tabla sa mapom gradskih ulica, takođe opremljena informacijama o ovim mogućnostima prolaska osoba sa posebnim potrebama? Koliko su informacije u ovim sveobuhvatnim tabelama u informacijama koje daju za osobe sa posebnim potrebama?
- U pogledu rezervisanih parking mesta (50) za lica sa posebnim potrebama na parkingu školskih ustanova i drugih javnih ustanova:
- Da li je nabavka napravljena u žutoj boji?
- Da li su postavljeni vertikalni znakovi?
- Stvaranje ostrva koja omogućavaju manevrisanje vozačima sa posebnim potrebama?
- Da li ste razmišljali o poboljšanju infrastrukture u opštinskom objektu za pristup osobama sa posebnim potrebama – posebno za sastanke građana sa posebnim potrebama kod gradonačelnika opštine (pošto je u takvim slučajevima, u nedostatku lifta, nemoguće da imaju pristup kabinetu gradonačelnika i obično sastanci treba da se održavaju u skupštinskoj sali)?
- Da li je namera da se slične intervencije i investicije ulažu i u javni/gradski i ruralni transport kako bi se poboljšala infrastruktura koja omogućava lakši pristup osobama sa posebnim potrebama?
- Da li je održavanje ove investicije predviđeno ugovorom?

O PROJEKTU

Projekat	Izgradnja infrastrukture za osobe sa posebnim potrebama (Orahovac, Zrze, Fortesa, Velika Kruša, Celina, Mala Hoča, Opteruša, Radoste, Ratkovac, Danjane i Čiftlak)
Ukupna cena radova u ugovoru	EUR 71,569.00
Status ugovora	Završeno

Slika 1. Mapa sa infrastrukturnim investicijama za pristup osobama sa posebnim potrebama u gradu Orahovcu.

KLJUČNI NALAZI

Neki od glavnih nalaza za sprovođenje projekta 'Izgradnja infrastrukture za osobe sa posebnim potrebama (Orahovac, Zrze, Fortesa, Velika Kruša, Celina, Mala Hoča, Opteruša, Radoste, Ratkovac, Danjane i Čiftlak)' sumirani su u nastavku:

- **Nedostatak organizacije javnih konsultacija sa građanima:** Za projekat „Izgradnja infrastrukture za osobe sa posebnim potrebama (Orahovac, Zrze, Fortesa, Velika Kruša, Celina, Mala Hoča, Opteruša, Radoste, Ratkovac, Danjane i Čiftlak)“, opština Orahovac nije organizovala posebne konsultacije, posebno tokom projektovanja i planskog dela. Ovakva konsultacija je još potrebija zbog činjenice da ovaj projekat ne obuhvata samo deo grada Orahovca, već i 11 druga sela. Međutim, treba napomenuti da je ovaj projekat rezultat čestih sastanaka i konsultacija sa Opštinskim savetom za bezbednost zajednice opštine Orahovac. S obzirom da ovaj Savet čine predstavnici opština, policije i bezbednosti, predstavnici nevladinih organizacija, građani i predstavnici zajednice osoba sa posebnim potrebama, može se zaključiti da je zahtev za ovakav projekat potekao od predstavnika ove zajednice. U zapisniku koji je obezbedila opština Orahovac sa sastanka ovog Saveta održanog u septembru 2020. godine, na dnevnom redu je bila i identifikacija prostora za pristup osobama sa posebnim potrebama. Konkretni zahtev je bila saradnja sa Upravom javnih službi i policijom na identifikaciji svih prostora i objekata koji nemaju pristup za lica sa posebnim potrebama. Članovi Saveta jednoglasno su se složili da se izradi zajednički plan za lakši i bolji pristup.

- **Nedostatak rampi i prateće infrastrukture za osobe sa posebnim potrebama na mestima sa velikom posećenošću:** Grupa za socijalnu reviziju je identifikovala da su rampe postavljene na pešačkim prelazima kao i u školama u kojima su bile odsutne, ali ne i na javnim mestima gde često posećuju. Jedno od mesta sa velikom posećenošću građana je zgrada Opštine Orahovac, tačnije deo gde se nalazi kancelarija gradonačelnika. Pošto je primarni cilj ovog projekta bio da se obezbedi bolji pristup za osobe sa posebnim potrebama u javnim institucijama, ovaj pristup ili prateća infrastruktura nisu obezbeđeni u opštini Orahovac kako bi se omogućio lakši pristup kancelariji gradonačelnika radi razgovora o zabrinutostima koje mogu imati. To je zato što se kabinet gradonačelnika nalazi na najvišim spratovima zgrade i ne postoji lift koji bi ovim ljudima omogućio pristup toj kancelariji.

- **Kašnjenje u realizaciji projekta:** Ugovor za navedeni projekat potpisan je 12. avgusta 2021. godine, međutim, radovi na ovom projektu su počeli 07.10.2021. godine biti 120 dana. Grupa za socijalnu reviziju je identifikovala da je bilo kašnjenja u implementaciji projekta. Prema ugovoru, radovi je trebalo da budu završeni do 4. februara 2022. godine. Međutim, projekat je završen do 19. avgusta 2022. Ovo kašnjenje od 196 dana nastalo je zbog nedostataka u tehničkim merenjima/projektu. Ograđeni prostori su prvobitno planirani većih dimenzija od

trotoara, a zatim su morala da se urade serijska merenja i dodatne intervencije kako bi se smanjile i prilagodile trotoarima.

- **Nagibi van standarda:** Grupa za socijalnu reviziju je dokazala da su neke od kosina koje se nalaze u gradu Orahovcu uže od standarda koji je dozvoljen za prelazak osobe u invalidskim kolicima. Istima nedostaju i strane za održavanje, zbog čega investicija ne postiže vrednost za novac i ispunjava svoju svrhu u stvaranju neophodne i bezbedne infrastrukture za osobe sa posebnim potrebama. Kako navode iz Opštine, to je posledica uskih trotoara, nedovoljnog prostora za postavljanje držača i odbijanja privrednih subjekata da ih postavе ispred lokala. Međutim, Grupa za socijalnu reviziju smatra da je Opština trebalo da identifikuje ove rizike i izazove pre početka projekta kako bi se izbegla kašnjenja i investicije koje ne zadovoljavaju potrebe građana.

- **Sirene postavljene na semaforima su tihe:** Grupa za socijalnu reviziju je identifikovala da u nekim od postavljenih semafora sirene uopšte ne rade, a neke imaju preslab zvuk da bi ih dobro čuli slepi ljudi ili osobe sa teškoća u slušanju. Konkretno, postoji nedostatak infrastrukture na pešačkom prelazu koja orijentiše slepe osobe na mesto koje mogu da pređu.

- **Nedostatak kompletnog obeležavanja infrastrukture za osobe sa posebnim potrebama:** Monitoring predmetnog projekta je identifikovao da u gradu Orahovcu nisu postavljene sve vertikalne i horizontalne table koje obaveštavaju o stazama za osobe sa posebnim potrebama.

- **Nedostatak mehanizama za osiguranje održivosti projekta:** Jedan od nalaza Grupe za socijalnu reviziju je i činjenica da opština Orahovac nema poseban ugovor za održavanje ograda, kosina i znakova. U nedostatku pravilnog i redovnog održavanja, može se zaključiti da se ova do sada stvorena infrastruktura lako može oštetiti i da ne služi svrsi za koju je prvobitno bila namenjena.

- **Oštećenje infrastrukture za osobe sa posebnim potrebama od drugih projekata koje sprovodi opština:** Na trgu Orahovac, kosine su oštećene tokom izgradnje trga i trenutno na trgu nema kosina za osobe sa posebnim potrebama. Budući da su oba projekta projekti opštine, Grupa za socijalnu reviziju smatra da Opština nema saradnju i koordinaciju prioriteta i planiranja resursa unutar institucije u cilju racionalizacije javnih investicija. Tokom poslednjeg sastanka sa Grupom za socijalnu reviziju, Opština je obećala da će kosine na trgu biti postavljene.

PREPORUKE

- Grupa za socijalnu reviziju preporučuje opštini Orahovac da se angažuje u izgradnji rampi na javnim prostorima sa čestim posećivanjem, počevši od samog opštinskog objekta, što bi omogućilo ljudima sa posebnim potrebama lakši pristup kancelariji predsednika da razgovaraju o svim zabrinutostima koje mogu imati.
- Takođe, Grupa za socijalnu reviziju preporučuje da se unutar zgrade opštine postavi lift koji omogućava pristup licima sa posebnim potrebama u kancelariju gradonačelnika, koja se nalazi na najvišim spratovima zgrade.
- Opština mora uskladiti investicione planove i povećati saradnju između supervizora i realizatora opštinskih projekata koji mogu imati indirektan interes. Takva saradnja bi uticala na harmonizaciju investicija i izbegla izazove kao što je to u slučaju izgradnje trga, gde su kosine oštećene. Ovaj slučaj, osim što izaziva izazove u cirkulaciji osoba sa posebnim potrebama u tom delu, može povećati i cenu popravke, bilo na strani ekonomskog operatera.
- Opština mora da obezbedi da nakon izgradnje trga u Orahovcu budu postavljene rampe za osobe sa posebnim potrebama.
- Opština treba da se angažuje na pronalaženju rešenja za proširenje kosina koje se nalaze na pešačkim prelazima gde su postavljene širinom ispod standarda gde može da prođe osoba sa invalidskim kolicima. Ako se to ne uradi, investicija će ostati neupotrebljiva i neće ostvariti svoju svrhu.
- Povećati buku semafora koji signalizira slepe osobe i osobe sa oštećenjem sluha koji su korisnici semafora u gradu Orahovcu.
- Postaviti sve vertikalne i horizontalne znakove koji označavaju prelaze za osobe sa posebnim potrebama za sve korisnike. Takođe, kako bi se izbegla kašnjenja u budućim projektima, opština treba da bolje identifikuje rizike koje projekat može imati i da bolje planira njihovo upravljanje. Da su problemi sa vlasnicima preduzeća identifikovani u fazi planiranja, mogli su biti rešeni pre početka radova. Samim tim bi se izbegla kašnjenja u realizaciji projekata ili otpori u postavljanju potrebnih oznaka.
- Opština Orahovac treba da uključi održavanje ograda, kosina, vertikalnih i horizontalnih znakova u okviru održavanja puteva i trotoara.

LISTA SASTAVA GRUPE ZA SOCIJALNU REVIZIJU

	Ime i prezime	Organizacija/profesija
1	Mejreme Gerguri Krasniqi	Ekonomista
2	Shaip Shala	Pravnik
3	Leontina Cena	Arhitekta
4	Alba Jupa	Arhitekta
5	Erza Metkamberi	Arhitekta
6	Venhare Shtavica	Aktivista
7	Blerim Cena	Aktivista
8	Bejram Kryeziu	Član HANDIKOS-a
9	Selman Shtavica	Član HANDIKOS-a
10	Burim Elshani	Član HANDIKOS-a
11	Agron Neziri	Aktivista
12	Gazdrit Durguti	Član HANDIKOS-a
13	Qazim Daka	Član HANDIKOS-a
14	Leonora Rama	Aktivista
15	Remzije Haxhimurati	Član HANDIKOS-a
16	Qendrim Ramadani	Član HANDIKOS-a
17	Teuta Shehu	Član HANDIKOS-a
18	Zana Qmega	Logoped
19	Anduena Shtavica	Psiholog
20	Edmond Kabashi	Psiholog
21	Haxhi Hoxha	Direktor HANDIKOS-a
22	Gjizide Raba	Aktivni građanin/roditelj deteta sa posebnim potrebama

